

Textos introductoris

in memoriam

LEANDRE VILLARONGA I GARRIGA

JOAN VILARET I MONFORT

RAMON FERRAN I PAGÈS

Celebració de la vida de Leandre Villaronga

Leandre Villaronga i Garriga (Barcelona, 1919-2015) és, per a tota la gent de la nostra especialitat, un gran investigador, un gran innovador i un gran mestre. També ha estat tenaç, actiu, impulsor d'iniciatives i generós. Per a nosaltres, és a dir, per a la Societat Catalana d'Estudis Numismàtics, és encara més que tot això. És a ell, efectivament, a qui devem el principal impuls que l'any 1971 introduïa en el context de les publicacions regulars estudioses del nostre país una *Acta Numismàtica* que ha merescut tots els elogis dels investigadors d'arreu del món. I també fou, gràcies al seu art, habilitat i capacitat persuasiva, que l'any 1979 s'iniciava a l'Institut d'Estudis Catalans la nostra societat. Una societat que no hauria estat possible sense l'estímul a la recerca que va significar la seva labor i perseverança i el fet de disposar, amb l'*Acta Numismàtica*, d'un lloc on publicar que fou el germen, en definitiva, de l'escola catalana d'estudiosos de la història de la moneda, feta amb rigor, equanimitat i voluntat d'aprendre i de difondre. La podem anomenar, sens punt d'exageració, l'Escola Villaronga.

En intentar explicar ara qui és i com és el nostre mestre, me n'adono que el seu cas, com el d'altres catalans del seu tremp, no te parió. Faig una ullada panoràmica en el món de la nostra especialitat i, certament, hi veig grans figures, però totes varen fer una vida "normal". Eren professors universitaris, conservadors de museus, persones adscrites a centres de recerca, naturalment amb el seu sou, els seus equipaments en el camp estudiós i, en arribar el moment, la seva jubilació. Més grans, més importants o més de segona fila, al llarg de la seva vida varen fer la seva feina amb l'excel·lència que es vulgui però amb no gaire diferència de condicions que la d'un tècnic assalariat o un mestre de primària. Villaronga ha fet tota la seva labor sense res de tot això. Cada dia, començant a hores gairebé nocturnes, Villaronga ha anat complint, al llarg de tota la seva vida, el seu jornal en una altra feina que res tenia a veure amb la seva recerca. I quan havia acabat aquesta feina, feia el seu segon jornal com a investigador. El comparo ara amb molts investigadors instal·lats en la normalitat, que deixen com a migrada herència a la posteritat un o dos llibres i algunes desenes d'articles, des-

prés de tota una vida de dedicació. Villaronga, tot i la precarietat de les condicions en què ha hagut de fer la seva recerca, ens ha deixat 30 llibres, 262 articles i 848 recensions bibliogràfiques. Tot això, a més, ho ha fet amb senzillesa i fins i tot amb bon humor. Mai no s'ha queixat d'una labor que ha mantingut, malgrat aquestes condicions adverses, gràcies a un tremp i a una tenacitat que, sens exageració, podem qualificar d'heroics.

N'hi ha més. Ha participat en multitud de congressos, ha dirigit els *Simposi de Barcelona*, ha fet totes les conferències que li han estat demanades perquè mai no ha tingut un no i ha estat present en diferents programes internacionals, com el *Survey of Numismatic Research*, la secció bibliogràfica del *Numismàtic Literature* i diferents trobades especialitzades, algunes d'estadística dedicada a la numismàtica, un dels seus camps de recerca en el qual ha estat més universalment admirat. Ha rebut dos cops el premi Conde Garriga de l'Associación Numismática Española i ha estat homenatjat per la Sociedad Ibero-Americana de Estudios Numismáticos de Madrid. Paral·lelament, ha anat fent el seu arxiu de les monedes de l'Edat Antiga de la Península Ibèrica, recopilant dades i fotografies de museus estatals i internacionals i de col·leccions privades, i que arribà a les 60.000 fitxes. Un arxiu que ha cedit sense condicions a tots els investigadors que l'hi han demanat l'accés i als quals sempre ha estat, a més, disposat a orientar, ajudar i animar.

Però això encara no és tot. Villaronga no solament ha treballat, sinó que ho ha fet amb tot el rigor, ha obert nous camins de recerca i sempre ha estat en primera línia en qualsevol innovació. La seva excel·lència com a investigador no ha passat desapercebuda en l'àmbit internacional. Ha rebut els màxims guardons de les societats francesa, anglesa i americana, ha estat membre d'honor de moltes societats, ha estat membre dos cops del consell directiu de la Comissió Internacional de Numismàtica i ha rebut el Doctorat Honoris Causa de la universitat alemanya de Colònia.

Si em giro cap a casa nostra, el contrast és dolorós. Mai no ha rebut cap distinció oficial. En raríssimes ocasions, el seu saber ha estat aprofitat per les universitats catalanes. Si s'hagués fet, els arqueòlegs i els historiadors n'haurien eixit amb uns sòlids i prou útils coneixements sobre unes monedes amb les quals sovint s'hi entrebanquen i que no saben interpretar. Vers l'any 1990, la SCEN es va adreçar a tots els departaments universitaris llavors existents a Catalunya per oferir-los els seus serveis. Només un d'ells va contestar, i ho féu amb evasives. Quan una munió d'estudiosos, entre ells diferents professors universitaris, va fer la petició formal a la Secció Històrico-Arqueològica perquè Villaronga fos elegit membre de l'Institut, aquesta es negà i ni tan sols va valorar-ho (si ho hagués fet, amb quins arguments li hauria pogut negar aquest reconeixement?), amb el trist pretext que el reglament obligava que la candidatura la presentessin altres membres.

He manllevat dels anglesos el títol d'aquesta nota. El va emprar la Universitat de Cambridge arran de la mort del professor Grierson i em va semblar molt adient per a qualsevol home com ell, és a dir, amb una vida tan plena i fructífera.

En aquesta ocasió, la SCEN, tan directament filla de les actuacions de Leandre Villaronga, no es podia limitar a una nota de condol i és per això que hem elaborat aquest petit dossier.

Voldria acabar aquest text amb el parlament que vaig fer amb motiu del seu comiat i que vol expressar aquesta evidència de la continuïtat de la vida d'un home i d'un investigador, malgrat que ja ens hagi deixat:

“Estimat Leandre, estimat mestre, estimat amic:

Les tendències de cada persona es conjuguen amb les circumstàncies que ens envolten i fan que l'ànima i la vida de cadascú no sigui uniforme, lineal, sinó que tingui diferents facetes, dimensions diverses. Aquest fet es dona encara més quan som davant d'una persona com tu, intel·ligent, activa i sensible.

Hi ha en tu una dimensió familiar que has servit amb tota fidelitat. Una altra d'empresari, ben segur no triada, però menada amb tota la responsabilitat, perquè una de les teves característiques més marcades era aquesta capacitat de sentir-te responsable, que exercies amb la mateixa naturalitat amb què respiraves. Encara hi trobem el vessant d'home sensible a l'art i a la cultura i, finalment, aquella dimensió de la qual em toca parlar a mi. Em refereixo al teu punt fort d'estudis, d'investigadors i de mestre.

Parlo, doncs, en nom i representació d'aquesta immensa constel·lació d'amics i deixebles que hem tingut la sort de compartir recerca amb un mestre com tu i agraeixo molt a la teva família que m'hagi permès d'assumir aquesta representació.

Ets un home obert, preparat, rigorós en el teu treball, obert a totes les innovacions i prou intel·ligent com per a crear-ne de noves. Ets també el mestre generós que no compta el temps que perd per a exercir com a tal i que cedeix sense cap recança el seu esforç a tots els que en tenen necessitat, a tots els que t'ho demanen.

Ets ben viu en la teva obra immensa, en la teva projecció, en els llibres, articles i recensions exemplars que has escrit. Però també vius i viuràs sempre en el cor dels teus nombrosos deixebles i amics i de totes aquelles persones que han tingut el privilegi de compartir amb tu uns anys i una companyia sincera, oberta i, per damunt de tot, extremadament generosa.

És per tot això que no crec que calgui ara parlar de comiat. La teva ànima es perpetua, és clar, en els teus fills i néts, volguts i estimats. En aquesta família que sempre t'ha donat el seu suport i que ha tingut el coratge i l'abnegació de sostenir-te en aquesta darrera etapa dura i difícil de la teva vida. I també es perpetua en la teva obra i en els teus amics i deixebles.

No és, doncs, l'hora del comiat sinó, més aviat, el moment de celebrar la bella arquitectura de les teves actuacions i vivències. D'una vida plena, potent, aprofitada, compartida, solidària, serena i sàvia.”

M. de Crusafont

Adéu avi, fins sempre

En primer lloc, vull donar-vos les gràcies a tots els que heu vingut avui aquí a acomiadar el meu avi. Intentaré ser breu, però m'agradaria dedicar unes paraules senzilles i sobretot familiars a l'avi, en nom de tota la família, en nom de l'àvia, dels fills, dels néts i, per què no, també dels besnéts.

Fa 36 anys que conec el meu avi; he tingut la sort de poder-lo gaudir, per tant, molts anys. Penso que tenir un avi tant savi és un privilegi que pocs hauran tingut.

Hem passat etapes molt diferents que, potser, es podrien resumir en tres:

La primera etapa, quan érem petits. L'avi hi era, però no hi era perquè treballava molt. En el fons, tenia dues feines: la de la fàbrica de passamaneria familiar i la de la seva vertadera passió, la numismàtica. Quan acabava de dinar, feia la migdiada i després s'escapava al seu racó amb l'ordinador a escriure sobre monedes i tresors, a retallar fotos de monedes i a fer fitxes. Aquest és el meu record de quan era petita. Fa uns anys, vas fer un escrit titulat “Records numismàtics” i ens el vas dedicar als néts. Ahir el vaig tornar a llegir. En el seu dia, ja et vaig dir que m'hauria agradat més si hagués tingut un caire més familiar i no tan científic, encara que tothom que et coneix o entén de numismàtica et reconeix com a inventor i pioner. I m'agradaria citar una de les últimes frases:

“En no dedicar-me professionalment a la numismàtica, no he pres el lloc a ningú, ni he privat l'accés a cap situació. Això m'haurà fet ben vist per molts.”

Ho lleigeixo amb un somriure, perquè no sé què hagués pogut passar si t'hi haguessis dedicat professionalment, a la numismàtica; penso, i el Dr. Crusafont ho podrà corroborar, que la teva tasca ha estat molt important per a la numismàtica.

També m'agradava quan estàvem a Argentona a l'estiu i, de bon matí, anava a buscar la coca. Com ens ha agradat sempre llevar-nos amb aquella coca de forn